

Platos *Dialektische Ethik*. L'inici d'una divergència fonamental entre Gadamer i Heidegger

Carles AYXELÀ FRIGOLA
Universitat Internacional de Catalunya

RESUM: En aquesta comunicació, esbosso la direcció oberta per *Platos Dialektische Ethik*, l'*Habilitationschrift* de Gadamer, desenvolupat sota la direcció de Heidegger. L'estudi de Gadamer, a través de la seva conceptualitat heideggeriana, apunta a un nucli de problemes que és significativament aliè a Heidegger. Aquesta orientació es podria resumir com l'establiment de la idea del bé com la *font* originària de l'autocomprensió del *Dasein*, i de la dialèctica com el *mitjà* originari per assolir aquesta comprensió. Gadamer fa un gir respecte del paradigma heideggerià del domini d'eines: allò que és útil passa a ser comprès dins la dimensió prèvia del bé. L'alteritat i el bé, doncs, es converteixen en les línies principals del gir gadamerià sobre l'originalitat, sense que això impliqui una negació de la finitud del *Dasein*. Aquesta orientació és fonamental per a una adequada comprensió de la seva hermenèutica filosòfica, que no és independent de les seves investigacions platòniques, sinó que s'hi inspira profundament.

PARAULES CLAU: hermenèutica filosòfica, Heidegger, Gadamer, Plató, Aristòtil, originarietat.

El jove filòsof que tingué el privilegi de llegir el *Natorp Bericht*¹ de Heidegger el 1922 i que situaria en aquest punt el principi del seu itinerari filosòfic,² havia defensat aquell mateix any la seva tesi doctoral sobre Plató,³ i seria un estudiós platònic durant tota la seva carrera intel·lectual. És fonamental tenir en compte aquesta orientació per comprendre la complexa relació entre el pensament gadamerià i el de Heidegger, que es caracteritza a la vegada per l'existència de deutes i vincles intel·lectuals profunds, d'una banda, i per una separació substancial, de l'altra.⁴

1. Heidegger (2005), p. 343-399.

2. Vegeu, per exemple, «Erinnerungen an Heideggers Anfänge» (1986), a GW 10 (*I. Heidegger im Rückblick*), p. 4.

3. Vegeu Gadamer (1922). Entorn del context biogràfic, vegeu Grondin (2003), p. 92 i s.

4. Sobre aquesta qüestió, vegeu, per exemple, Coltman (1998), p. 1-61; Grondin (2001), p. 93-99, i Smith (1981), p. 211-230.

En aquesta comunicació esbossarem les línies principals de *Platos Dialektische Ethik*⁵ (PDE), la tesi d'habilitació de Gadamer, presentada l'estiu de 1928, molt recent encara la publicació de *Sein und Zeit* (SZ). Es tracta d'un treball que, tot i haver estat dirigit per Heidegger, i influït tant pel *Natorp Bericht* com per SZ i els cursos en què aquesta obra es va gestar, estableix una direcció que farà que l'hermenèutica de Gadamer se sostingui molt més sobre un terreny aliè a Heidegger que sobre les espatlles del mestre.

Segons Günter Figal, la filosofia pràctica d'Aristòtil és molt més prioritària per a la interpretació del pensament de Gadamer que l'analítica heideggeriana del *Da-sein*.⁶ Una afirmació semblant caldria fer, però, de la filosofia platònica, tant abans com després de WM.⁷ Prioritzar, en qualsevol cas, no implica exclusió d'un element, sinó èmfasi d'un d'ells; no podem proporcionar aquí una anàlisi general de l'articulació dels elements heideggerians, platònics i aristotèlics en l'obra primerenca de Gadamer, però esperem proporcionar suficients fonaments per poder parlar —tot assumint una omnipresent empremta de la influència de Heidegger sobre Gadamer— d'un gir substancial que sovint és menystingut en la literatura existent.⁸ La raó fonamental d'aquesta omisió és, al nostre parer, la desproporció entre els estudis dedicats exclusivament a *Wahrheit und Methode* (WM) i aquells que inclouen o tracten l'obra de Gadamer anterior a 1960, sense la qual el repte de WM i del conjunt de l'obra de Gadamer no es pot comprendre totalment. Per descomptat, hom podria objectar que existeix el risc de forçar les connexions entre WM i l'obra precedent. Però aquest risc, davant el qual estem previnguts, no hauria de conduir-nos a l'opció, molt menys rigorosa, d'aproximar-nos a l'obra cabdal de Gadamer com si no hagués estat precedida d'una trajectòria intel·lectual de prop de quaranta anys.⁹

Un dels elements principals de la interpretació gadameriana del pensament platònic és el fet que el concep com interconnectat amb el d'Aristòtil, formant-hi un efecte unitari («Wirkungseinheit»)¹⁰. Aquest itinerari, obert ja abans per Hegel sense que s'hi hagués donat gran importància, s'oposa a la perspectiva que Aristòtil adopta respecte de Plató; una perspectiva que Gadamer considera unilateral i que Heideg-

5. Gadamer (1985a), p. 3-163. La traducció d'aquesta i de les restants obres de Gadamer citades és nostra.

6. Vegeu Figal (1995), p. 238.

7. Fruchon és potser l'estudiós que ho planteja de manera més radical —i ho fa en sintonia amb la percepció del propi Gadamer— en considerar l'hermenèutica de Gadamer inclosa dins una circularitat més àmplia: la de la filosofia platònica en si mateixa. Vegeu Fruchon (1994), p. 290.

8. La metàfora habermasiana entorn del pensament de Gadamer com una *Urbanisierung der Heideggerschen Provinz* ens sembla reductiva en aquest sentit. Vegeu Habermas (1987), p. 392-401.

9. Entorn de la importància de l'obra primerenca de Gadamer, per a WM i per a la resta de la seva obra, vegeu, per exemple, Coltman (1998), p. 25-61; Davidson (1996), p. 421 i s.; Deniau (1995), p. 425-427; Fruchon (1994), p. 319 i s.; Grondin (1995), p. 681; Ricard (1997), p. 218, i Sullivan (1989), p. 71.

10. Vegeu Gadamer (1991), p. 128-227. La continuïtat de la interpretació gadameriana de Plató i Aristòtil entre aquesta obra i PDE, entre altres, fa especialment rellevant l'anàlisi de l'obra primerenca.

ger assumeix, malgrat les distàncies que acaba prenent respecte d'Aristòtil.¹¹ Un article publicat per Gadamer mentre treballava en la seva tesi d'habilitació ens proporciona una primera mostra d'aquesta direcció.¹² L'assaig és una confrontació amb la construcció històrica del desenvolupament de l'obra d'Aristòtil duta a terme per Werner Jaeger.¹³ Com ha observat Sullivan, Gadamer s'oposa «no tant a l'assoliment filològic de Jaeger com a la seva comprensió de la filosofia platònica. Argumentar, com feia Jaeger, que el *Protrèptic* d'Aristòtil està íntimament relacionat amb el *Fileb* de Plató és en si mateix correcte, però argumentar que la correlació es deu al fet que tots dos estan centrats en la doctrina platònica de les idees [...] és prendre una posició qüestionable respecte del pensament platònic.»¹⁴

Gadamer es pregunta «de quin Plató s'està parlant aquí [«welcher Plato es ist»], cap al qual sembla que es dirigeixen aquests fragments restants del *Protrèptic*.»¹⁵ I mostra la seva font d'inspiració més immediata per a aquest qüestionament, que és precisament la recerca que està desenvolupant per a la seva habilitació: una interpretació de la dialèctica platònica que pivota sobre el *Fileb*.

Al *Polític* com al *Fileb*, ens trobem amb el problema de l'apropiació científica del *Dasein* fàctic formulat com una mescla proporcionada i mesurada. El Plató tardà va buscar així reconciliar el motiu de l'exactitud implicat per la primacia ontològica de les Idees amb el reconeixement de la «impuresa» fàctica de la realitat.¹⁶

Plató mateix, per tant, mostraria una consciència dels límits de l'exactitud per a l'aplicació a les experiències concretes que estan en joc en l'ètica. Així, anticiparia la posterior acusació d'intel·lectualisme per part d'Aristòtil. La construcció de Jaeger, per tant, queda lluny de ser acurada: «els elements crítics en els diàlegs [de Plató] [...] representen, de manera no poc problemàtica des del punt de vista històric, el prelludi de la posterior crítica aristotèlica.»¹⁷

RECHENSCHAFTSGABE: DONAR COMPTE

Des del punt de vista de Gadamer, tan rellevant com la incoherència de la visió sistemàtica d'Aristòtil proposada per Jaeger és el fet que no justifiqui aquesta pre-comprensió: Jaeger simplement dóna per bona la convenció acadèmica del moment que considerava Plató com un idealista, oposat al realista Aristòtil, i desenvolupa la

11. No podem, evidentment, dur a terme aquí una anàlisi de la lectura heideggeriana de Plató. Vegeu, en aquest respecte, per exemple, Dostal (1996), p. 289-307; Hyland (1995), p. 139-163, i Wolz (1981).

12. Gadamer (1985a), p. 164-186.

13. Jaeger (1923).

14. Sullivan (1989), p. 58. La traducció és nostra.

15. GW, vol. 5, p. 176.

16. GW, vol. 5, p. 176.

17. GW, vol. 5, p. 182.

seva anàlisi filològica sobre la base d'aquest prejudici. Ara bé: el que preocupa Gadamer no és que la interpretació pugui adoptar una perspectiva o prejudici, perquè de fet *no* pot no adoptar-la, sinó el fet que no la justifiqui, que no en doni compte.

PDE és una aplicació d'aquest principi metodològic que Gadamer troba a faltar en el treball de Jaeger mencionat. El primer element que destaca en aquest sentit és el fet que la investigació està dividida en dos capítols, el primer dels quals desenvolupa i justifica llargament la perspectiva amb què l'autor s'aproxima a Plató (més d'un terç de l'extensió total del treball); el segon és una interpretació del Fileb que segueix les línies d'aquesta perspectiva. Així descriu Gadamer el seu projecte en el pròleg a la primera edició, el 1931:

La tasca ha estat portar a la vista d'una manera nova les coses mateixes (*die Sachen selbst*) que Plató discuteix, per tal de fer sobresortir, a través de l'elaboració conceptual, l'horitzó del seu pensament. La tasca es limita, per tant, a fer disponible, per a l'ús de la recerca històrica sobre Plató, una manera d'entendre Plató que està vivificada pel contacte amb l'assumpte en qüestió (*sachlich belebt*).¹⁸

L'enfocament és clarament fenomenològic i, més precisament, heideggerià.¹⁹ La idea de vivificar la pròpia comprensió a partir de les coses mateixes apunta cap a la idea que la circularitat entre l'assumpte («die Sache») i l'interpret és la font del sentit. Això, tant com el vocabulari clarament heideggerià utilitzat al llarg de l'estudi, no és només conseqüència del fet que Heidegger fos el director d'aquesta recerca, sinó també de la profunda empremta que ja havia deixat en el seu alumne. Gadamer expressa clarament aquest deute, però amb un matís significatiu: el seu treball pretenia «estendre el que havia après de Heidegger i fer-ho fructífer d'una nova manera.»²⁰ En efecte, la interpretació general de Plató que ofereix obre un camí amb prou feines recorregut per les succintes aproximacions de Heidegger a Plató. Quin és l'abast, però, d'aquesta nova manera de fer fructífer el pensament de Heidegger?

Els temes principals de l'estudi apunten, en el rerefons de la indumentària heideggeriana, a un nucli de problemes que és força aliè a Heidegger. Aquesta problemàtica, que esbossarem aquí, pot resumir-se com la prioritització de la idea del bé com a principi d'autocomprensió del *Dasein*, i la dialèctica (estretament lligada al diàleg) com el mitjà originari per assolir aquesta comprensió. Això queda expressat d'una forma obscura però determinant en una clarificació del títol de l'estudi, en el pròleg al qual hem fet referència més amunt.

[El títol] no promet una resposta; més aviat, formula una qüestió: en quin sentit la dialèctica de Plató planteja i —en general— pot plantejar el problema de l'èti-

18. «Vorwort zur ersten Auflage 1931», a GW, vol. 5, p. 158.

19. En una nota al peu, ja en el primer capítol, Gadamer utilitza explícitament el terme *phänomenologisch* per definir el caràcter de la seva interpretació, i el vincula a SZ (vegeu GW, vol. 5, p. 18).

20. Vegeu GW, vol. 5, p. 159.

ca. No afirmo que l'«ètica» platònica sigui dialèctica; més aviat, pregunto fins a quin punt —i de quina manera— (*ob und wie*) la dialèctica platònica és una «ètica».²¹

La visió que Robinson té d'aquest passatge és especialment rellevant per a la nostra qüestió: ho considera «una exageració greu».²² Al seu parer, «la dialèctica constitueix en el millor dels casos una condició indispensable per a l'ètica, però no és una ètica en si mateixa.» A part del fet que Robinson no justifica la seva posició, el seu judici no pot formar-se solament sobre la base d'una sentència aïllada i sintètica d'un pròleg. Limitar-se a considerar aquesta afirmació exagerada sense referir-se al desenvolupament al qual apunta («ob und wie») fa perdre de vista el sentit de la interpretació de Gadamer. És prou significatiu el fet que aquesta breu recensió estigui compartida per la traducció anglesa del llibre de Gadamer i una altra interpretació del Fileb feta per un autor que «és més *philologisch-historisch* en la seva orientació.» Robinson no pot amagar el seu entusiasme per aquesta darrera com «una obra ben construïda» on «*si l'autor té perspectives filosòfiques fortes i pròpies, s'esmerça per evitar que s'infiltrin en la seva tasca, seguint una tradició acadèmica bàsica: llegir un text en els seus contextos més immediat i més ampli, esbrinar i avaluar el que altres erudits han dit sobre la qüestió, i finalment presentar, ben ponderada, la seva pròpia opinió.*»²³ Ara bé, és precisament per mostrar que no és possible evitar que les pròpies perspectives filosòfiques entrin en una interpretació —sigui conscientment o inconscient— que Gadamer havia desenvolupat la seva confrontació amb Jaeger. A PDE, per tant, es compromet amb una interpretació, i la fa explícita. Aquest fet tanmateix no evita que Gadamer es refereixi sovint en el seu text a altres erudits en termes clarament filològics.²⁴ Una erudició que, en les seves paraules, «de fet determina en bona mesura allò que s'emfatitza en la interpretació.»²⁵ La intenció de Gadamer no és la de presentar una opinió ponderada, sinó la d'obrir el camí cap al text («den Weg zu [dem] Text zu bahnen»),²⁶ la d'avançar («Fortschreiten»).²⁷ La seva aproximació filològica no pot evitar ser filosòfica.²⁸

21. «Vorwort zur ersten Auflage 1931», a GW, vol. 5, p. 158.

22. Robinson (1994), p. 265. Vegeu-lo també per a les següents citacions de la recensió de Robinson en aquest paràgraf. Sobre el concís comentari de Gadamer, vegeu també Wallace (1983), p. xv-xvi. La traducció és nostra.

23. La cursiva és nostra.

24. Robinson malinterpreta novament Gadamer quan es limita (Robinson, 1994) a considerar el següent comentari del pròleg a la reimpressió de la primera edició de PDE, el 1982: «Vaig mirar de deixar de banda tot el coneixement acadèmic per prendre com a punt de partida els fenòmens tal com es mostren ells mateixos» (GW, vol. 5, p. 161). La frase forma part d'una evocació de la influència de Heidegger en la seva obra, de manera que més aviat emfatitza l'enfocament fenomenològic. Que no deixa de banda tot el coneixement acadèmic és evident a partir de la lectura de l'estudi.

25. GW, vol. 5, p. 158.

26. GW, vol. 5, p. 158.

27. GW, vol. 5, p. 36.

28. «[T]he emphasis lies on focusing on what is spoken, rather than on dwelling on Plato's standpoint, which might only serve to bring the discussion within the orbit of historical consciousness and possibly relativism». Bernasconi (1995), p. 188.

L'observació que la dialèctica platònica és una ètica té una connexió directa amb la perspectiva gadameriana que els diàlegs platònics no donen lloc a una espècie de doctrina («Lehre»), sinó que més aviat constitueixen una invitació a aproximar-se als fets de la qüestió tot romanent obert a noves perspectives.²⁹ Gadamer ho fonamenta en el text mateix: al seu parer, la forma literària dels diàlegs no és irrellevant, sinó determinant per a la interpretació.³⁰ Aquesta perspectiva, «vivificada pel contacte» amb el text, transforma el que inicialment estava previst com un excurs sobre la dialèctica platònica³¹ en un extens primer capítol (al voltant d'un terç de l'estudi): una anàlisi detinguda que gira constantment entorn del concepte de donar compte («Rechenschaftsgabe»)³². És important precisar que aquest *Rechenschaftsgabe* no es refereix primerament a la interpretació de Gadamer, sinó a la dinàmica de la dialèctica platonicosocràtica, dins la qual l'interpretador mateix pretén desenvolupar la seva pròpia interpretació. *Rechenschaftsgabe* és, per tant, el concepte fonamental per entendre el desenvolupament metodològic que, més enllà de preocupar-se únicament pel rigor de la pròpia interpretació (com si l'objecte no hagués de determinar la pròpia metodologia), es pregunta com és possible el rigor dins la dialèctica platonicosocràtica, per tal d'acollir-la o, millor, de participar-ne.³³ Aquest rigor present en els diàlegs platònics està traspassat pel compromís intel·lectual de donar compte de la pròpia autocomprensió tenint en compte la idea de bé: una tasca intransferible que constantment caracteritza la recerca del Sòcrates platònic i sobre la qual mai no assoleix una justificació definitiva. Aquesta situació constitueix la seva sàvia ignorància que, més enllà d'una clara funció estratègica (la ironia socràtica),³⁴ implica un reconeixement sincer del fet que hom sempre està en camí («Unterwegs») i «entremig» («Zwischen»):

La filosofia de Plató és dialèctica no només perquè en les seves concepcions i comprensions es manté sempre en el camí cap al concepte (*unterwegs zum Begriff*), sinó també perquè, com a filosofia que concep i comprèn d'aquesta manera, considera l'home com una criatura que es troba «en camí» i «entremig» [...]. D'aquí ve el nom de la filosofia: no és *sophia* —el coneixement que proporciona disposició sobre una cosa—, sinó l'esforç per acostar-s'hi.³⁵

Aquesta fonamentació socràtica dels diàlegs³⁶ és el que Gadamer té en perspectiva quan afirma que la dialèctica platònica és una ètica, ben diferent de la idea que l'è-

29. Gadamer conceptualitza l'obertura de Sòcrates com l'actitud de romandre en la pregunta («Verweilen bei der Frage»); vegeu GW, vol. 5, p. 76. Vegeu també Grondin (1982), p. 34.

30. Vegeu Griswold (1981), p. 175.

31. Vegeu GW, vol. 5, p. 14.

32. Fruchon emfatitza amb raó, al nostre parer, la centralitat del *Rechenschaftsgabe* («donar compte», en el seu assaig) per a Gadamer tant a PDE com en obres successives. Vegeu Fruchon (1994), p. 290-437.

33. Vegeu, en aquest respecte, la perspectiva de Fruchon apuntada més amunt, a la nota 7.

34. Entorn de la ironia i el seu estatut auxiliar en la recerca socràtica, vegeu GW, vol. 5, p. 41 i s.

35. GW, vol. 5, p. 6-7.

36. Entorn de l'emfatització de l'enfocament socràtic en la lectura gadameriana de Plató, vegeu Renaud (1999), Grondin (1994), p. 54-70 i Fruchon (1994), esp. p. 333-398.

tica sigui dialèctica. Dit d'una altra manera: no és que la dialèctica estigui guiada per una ètica que podria arribar a descobrir-se a través de la recerca dialèctica, sinó que la dialèctica mateixa és a la vegada el camí i el punt d'arribada. No s'ha d'esperar, doncs, per part de la dialèctica la creació d'una ètica que pogués subsistir independentment d'ella: ètica i dialèctica són per al *Dasein* una mateixa cosa, i resulten inherents a la condició humana; mirar de comprendre-les per separat seria precisament fer una abstracció de la pròpia condició humana:

La qüestió socràtica sobre què és l'*arete* (o una *arete* específica) està guiada per un concepte preliminar d'*arete* que comparteix el qui pregunta i el qui és preguntat. Tot *Dasein* viu contínuament en una comprensió determinada de l'*arete*.³⁷

Ara bé, la indissolubilitat de dialèctica i ètica no implica absència de direcció (de sentit) i d'avenc. Estar en camí («Unterwegs») significa per a Sòcrates estar sempre ja («immer schon») orientat cap al bé, «el punt focal unitari [...] en relació amb el qual l'existència humana en particular s'entén a si mateixa d'una manera unificada [...]». En aquesta autocomprensió, el *Dasein* troba la seva base, el seu sòl propi.»³⁸ És a dir, la seva pregunta sobre què és l'*arete* es presenta a la vegada com l'objectiu científic i com el punt de partida. «La petició de donar compte» («die Forderung der Rechenschaftsgabe»)»³⁹ implica una circularitat ètica que per a Sòcrates és a la vegada el punt de partida i l'horitzó de qualsevol recerca.

Coltman parla en aquest sentit d'una «filosofia pràctica fonamentada en l'ontologia»⁴⁰ com l'aspecte distintiu de la lectura heideggeriana de Plató desenvolupada per Gadamer. Tot i que compartim bona part de la seva anàlisi, aquesta afirmació ens sembla errada: Gadamer no desenvolupa una filosofia pràctica sobre la base d'una ontologia, sinó que, molt més radicalment, *apunta cap a una ontologia fonamentada en la filosofia pràctica*. Amb això repren novament l'impuls dels cursos de Friburg i Marburg en què Heidegger buscava el seu repertori conceptual per a SZ, però ho fa d'una manera diversa. Es replanteja la filosofia pràctica des de Plató, de manera que l'èmfasi recau no tant sobre la qüestió de l'ésser com sobre la del bé. Així, mentre que a Heidegger la filosofia pràctica (aristotèlica) es concep ja al *Natorp Bericht* com una eina conceptual per a una ontologia, aquí la filosofia pràctica (platònica) mateixa esdevé ontologia. En aquesta línia, Fruchon considera que PDE «dibuixa no una ontologia del *Dasein*, sinó una ontologia ètica de l'existència humana.»⁴¹

37. GW, vol. 5, p. 39.

38. GW, vol. 5, p. 45.

39. GW, vol. 5, p. 40.

40. «A practical philosophical approach grounded in ontology, in fact, is what distinguishes Gadamer's Heideggerian reading from the standard theoretical/metaphysical interpretations of Plato, and even, as I will argue, from Heidegger's own», Coltman (1999), p. 29.

41. Fruchon (1994), p. 338. La traducció és nostra.

Tota conversa socràtica es dirigeix cap a un examen sobre què es cada persona (Laques 187e). Fins i tot quan el tema inicial de la conversa no és el coneixement sobre el propi ésser sinó una cerca de coneixement en una àrea específica, la comprovació socràtica d'aquesta cerca acaba portant de nou a un mateix. En aquest coneixement específic, després de tot, hom considera que posseeix quelcom que és bo. Però no concloem que sigui bo pel fet que hom tingui realment aquest coneixement —pel fet que hom estigui versat en un camp o que sàpiga com dur a terme una tasca—, sinó pel fet que l'ús d'aquest coneixement estigui guiat per la percepció d'allò que fa d'un mateix i de tot el que fa quelcom de bo. No hi ha cap coneixement individual o habilitat que sigui bo en si mateix; més aviat, necessita una justificació en termes d'una comprensió sobre la finalitat, el sentit de la pròpia existència (*Worum-willen der eigenen Existenz*).⁴²

Gadamer reté aquí la comprensió heideggeriana del *Verstehen* com una auto-comprensió («sich verstehen»). Tanmateix no es tracta simplement d'un enfocament imposat sobre el text, perquè la idea d'aclearir la pròpia autocomprensió és sens dubte per a Sòcrates un principi metodològic. Que hi ha una profunda retroalimentació entre el text i l'enfocament es revela també pel fet que l'autocomprensió del *Dasein* aquí desenvolupada apunta a una referència que el transcendeix: la idea de bé, que no juga cap paper en el *Verstehen* heideggerià. Com Gadamer afirmarà el 1976, Heidegger no va comprendre adequadament la idea de bé platònica perquè no va qüestionar la lectura aristotèlica.⁴³

Ara bé: potser Gadamer dóna el vistiplau al fet que la idea de bé es presenti com a font i horitzó de la comprensió, moviment de Sòcrates que hom podria considerar dogmàtic? Aquí, novament, el primer capítol de PDE revela els seus orígens i ens remet a la interpretació —en sentit formal— del Fileb.⁴⁴ Aquest diàleg, que té per tema el bé en la vida humana,⁴⁵ comença amb la negativa de Fileb a dialogar amb Sòcrates, i amb la seva substitució per part de Protarc. El rebuig de Fileb, apunta Gadamer, és significatiu: la seva posició sobre el plaer com el bé més elevat de la vida humana evita, a causa del seu dogmatisme, el *Rechenschaftsgabe* que Sòcrates pretén desenvolupar. Protarc, malgrat que vol acompanyar Sòcrates a donar compte sobre el bé en la vida humana, parteix de l'assumpció de la tesi de Fileb. Precisament perquè li falta la genuïna consciència metodològica que Sòcrates vol despertar en ell, d'entrada sacrifica «la comprensió natural dels fenòmens [en benefici de] la seva tesi»⁴⁶ (la comprensió natural mostra que més enllà de la unitat del concepte de plaer *hi ha* una

42. GW, vol. 5, p. 40.

43. Gadamer (1987), p. 243 i s.

44. Diem *en sentit formal* perquè, en efecte, està separada com un segon capítol i titulada «Interpretation des "Philebos"». A banda d'això, però, i del fet que aquest segon capítol segueix linealment el desenvolupament del diàleg, no resulta acurat parlar d'una distinció entre interpretació i reflexió entre el primer i el segon capítol.

45. GW, vol. 5, p. 74.

46. GW, vol. 5, p. 78.

multiplicitat de plaers entre els quals alguns es presenten com a bons i altres com a dolents). El fet que Protarc «desviï l'atenció [respecte de la realitat] té la correcció formal de la reflexió del *logos*, una reflexió que sacrifica les coses en favor del propi pensament.»⁴⁷ Més encara —i tornem de nou al primer capítol de PDE—, sacrifica *el pensador mateix*, perquè li tanca l'accés a un coneixement que l'afecta directament:

Allò que és bo no pot simplement acceptar-se perquè ho sembli; ha de ser bo veritablement. Precisament perquè l'home es preocupa pel seu propi ésser, tot el que es troba és bo o dolent per a ell, en la seva autocomprensió.⁴⁸

Aquesta perspectiva implica un gir respecte del paradigma heideggerià del domini d'eines, que situava l'originalitat («Ursprünglichkeit») de la comprensió en la relació pragmàtica amb allò útil.⁴⁹ El que el *Dasein* es troba aquí en primer lloc és el bé, i no la utilitat. Gadamer conclou, doncs, i ho fa en termes heideggerians, que allò que és útil ha d'entendre's com inclòs dins l'àmbit d'allò que és bo:

[El bé] és allò que és útil, però en el sentit incondicional d'una realitat en relació amb la qual totes les altres es mostren al seu torn beneficioses o perjudicials. El bé, per tant, és per a un ésser allò que és útil sense qualificatiu: una possessió de la qual no només gaudeix perquè li resulti convenient, sinó perquè constitueix la seva més autèntica possibilitat d'ésser («seine eigenste Seinsmöglichkeit»)⁵⁰.

Aquesta perforació conceptual de la utilitat, a la recerca d'una originalitat més radical, se suggereix després d'una anàlisi de la immersió pràctica del *Dasein* en el món inspirada en el paradigma del control d'eines, d'evident inspiració heideggeriana. Tanmateix la *tekhne*, que precisament es distingeix respecte de la mera experiència en la seva capacitat per donar compte d'allò que fa i de com ho fa, obre un camí cap al diàleg i, així, cap al paper de l'altre en l'originalitat de la comprensió. Una anàlisi més extensa d'aquest gir —sens dubte necessària— transcendeix les possibilitats d'aquesta comunicació. Aquí n'hem volgut esbossar les línies principals, com a claus de lectura d'una obra que reté i a la vegada rebutja l'ombra de Heidegger. És a partir de la mateixa reflexió del seu mestre que Gadamer arriba a establir, lluny d'ell, l'alteritat i la idea de bé com a principis d'originalitat, tots dos presents i interconnectats en la dialèctica platònica. Dos principis que transcendeixen el *Dasein* sense detriment de la seva finitud, perquè és precisament en ell mateix que ha de trobar-los: «només éssers que han arribat a un acord amb si mateixos poden posar-se d'acord entre ells»,⁵¹ entenen que ni l'acord amb un mateix ni l'acord amb els altres no pot donar-se mai per definitivament tancat.

47. GW, vol. 5, p. 80.

48. GW, vol. 5, p. 58.

49. Vegeu Heidegger (1977), paràgraf 15.

50. GW, vol. 5, p. 58.

51. GW, vol. 5, p. 48.

ABREVIATURES

GA	Martin Heidegger: <i>Gesamtausgabe</i>
GW	Hans-Georg Gadamer: <i>Gesammelte Werke</i>
HGG	Hans-Georg Gadamer
PDE	<i>Platos Dialectische Ethik</i>
SZ	Martin Heidegger: <i>Sein und Zeit</i>
WM	<i>Wahrheit und Methode</i>

BIBLIOGRAFIA**Fonts**

- GADAMER, Hans-Georg (1922). *Das Wesen der Lust nach den Platonischen Dialogen*. Marburg. [Tesi doctoral inèdita]
- (1985a). «Der aristotelische “Protreptikos” und die Entwicklungsgeschichtliche Betrachtung der aristotelischen Ethik» (1927). A: GW. Vol. 5. *Griechische Philosophie I*. Tübingen: Mohr Siebeck, p. 164-186.
- (1985b). *Platos dialektische Ethik. Phänomenologische Interpretationen zum Philebos* (1931). A: GW. Vol. 5. *Griechische Philosophie I*. Tübingen: Mohr Siebeck, p. 3-163.
- (1987). «Plato» (1976). A: GW. Vol. 3. *Neure Philosophie I. Hegel/Husserl/Heidegger*. Tübingen: Mohr Siebeck, IIIa (*Heideggers Wege*), p. 238-248.
- (1990). *Wahrheit und Methode* (1960). A: GW. Vol. 1. *Hermeneutik I*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- (1991). *Die Idee des Guten zwischen Plato und Aristoteles* (1978). A: GW. Vol. 7. *Griechische Philosophie III. Plato im Dialog*. Tübingen: Mohr Siebeck, p. 128-227.
- (1995). «Erinnerungen an Heideggers Anfänge» (1986). A: GW. Vol. 10. *Hermeneutik im Rückblick*. Tübingen: Mohr Siebeck, p. 3-13.
- HEIDEGGER, Martin (1977). GA 2 *Sein und Zeit* (1927). Frankfurt: Vittorio Klostermann.
- (2005). «Phänomenologische Interpretationen zu Aristoteles (Anzeige der hermeneutischen Situation). Ausarbeitung für die Marburger und die Göttinger Philosophische Fakultät» (1922). A: GA. Vol. 62. *Phänomenologische Interpretationen ausgewählter Abhandlungen des Aristoteles zu Ontologie und Logik*. Frankfurt: Vittorio Klostermann, p. 343-399.
- PLATÓ (1961). *The Collected Dialogues of Plato*. Edició a cura d'E. Hamilton i H. Cairns. Nova York: Bollingen Foundation.

Bibliografia secundària

- BERNASCONI, Robert (1995). «“You don’t know what I’m talking about”: Alterity and the Hermeneutical Ideal». A: SCHMIDT, Lawrence K. [ed.]. *The Specter of Relativism. Truth, Dialogue and Phronesis in Philosophical Hermeneutics*. Evanston: Northwestern University Press, p. 178-194.
- COLTMAN, Rod (1988). *The Language of Hermeneutics. Gadamer and Heidegger in Dialogue*. Albany: State University of New York Press.
- DAVIDSON, Donald (1996). «Gadamer and Plato’s Philebus». A: HAHN, Lewis E. [ed.]. *The philosophy of Hans-Georg Gadamer*. Chicago: The Library of Living Philosophers, Open Court Publishing, p. 421-432.
- DENIAU, Guy (1995). Revisió de HGG «L’Éthique Dialectique de Platon». *Études Philosophiques*, p. 425-427.

- DOSTAL, Robert J. (1996). «Gadamer's Continuous Challenge: Heidegger's Plato Interpretation». A: HAHN, Lewis E. [ed.]. *The philosophy of Hans-Georg Gadamer*. Chicago: The Library of Living Philosophers, Open Court Publishing, p. 289-307.
- FIGAL, Günter (1995). «Phronesis as understanding». A: SCHMIDT, Lawrence K. [ed.]. *The Specter of Relativism. Truth, Dialogue and Phronesis in Philosophical Hermeneutics*. Northwestern University Press, Evanston, p. 238.
- FRUCHON, Pierre (1994). *L'herméneutique de Gadamer. Platonisme et modernité*. París: Cerf.
- GRISWOLD, Charles (1981). «Gadamer and the interpretation of Plato». *Ancient Philosophy*, núm. 1/2, p. 171-178.
- GRONDIN, Jean (1982). *Hermeneutische Wahrheit? Zum Wahrheitsbegriff Hans Georg Gadamer's*. Königstein: Forum Academicum.
- (1994). «Gadamer's sokratische Destruktion der griechischen Philosophie». A: GRONDIN, Jean. *Der Sinn für Hermeneutik*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, p. 54-70.
- (1995). Recensió de P. Fruchon, 1994. *Archives de Philosophie*, núm. 58/4, p. 679-682.
- (2001). *Von Heidegger zu Gadamer. Unterwegs zur Hermeneutik*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- (2003). *Hans-Georg Gadamer. A: Biography*. New Haven; Londres: Yale University Press.
- HABERMAS, Jürgen (1987). «Urbanisierung der Heideggerschen Provinz». A: *Philosophisch-politische Profile*. Frankfurt: Suhrkamp, p. 392-401.
- HAHN, Lewis E. [ed.] (1996). *The philosophy of Hans-Georg Gadamer*. Chicago: The Library of Living Philosophers, Open Court Publishing.
- HYLAND, Drew A. (1995). *Finitude and Transcendence in the Platonic Dialogues*. Albany: State University of New York Press.
- JAEGER, Werner (1923). *Aristoteles: Grundlegung einer Geschichte seiner Entwicklung*. Berlín: Weidmann.
- RENAUD, François (1999). *Die Resokratisierung Platons. Die platonische Hermeneutik Hans-Georg Gadamer's*. Sankt Augustin: Akademie Verlag.
- RICARD, Marie-Andrée (1997). Recensió de HGG «L'Éthique Dialectique de Platon». *Laval Théologique et Philosophique*, núm. 53/1, p. 218-220.
- ROBINSON, T. M. (1994). Recensió de HGG «Plato's Dialectical Ethics» i de Löhr «Das Problem des Einen und Vielen in Plato's "Philebos"». *Phoenix*, núm. 48/3, p. 264-266.
- SCHMIDT, Lawrence K. [ed.] (1995). *The Specter of Relativism. Truth, Dialogue and Phronesis in Philosophical Hermeneutics*. Evanston: Northwestern University Press.
- SMITH, P. Christopher (1981). «H.-G. Gadamer's Heideggerian Interpretation of Plato». *Journal of the British Society of Phenomenology*, núm. 12/3, p. 211-230.
- SULLIVAN, Robert R. (1989). *Political Hermeneutics. The Early Thinking of Hans-Georg Gadamer*. Londres: Pennsylvania State University Press.
- WALLACE, Robert M. (1983). «Translator's Introduction». A: HGG. *Plato's Dialectical Ethics*. New Haven; Londres: Yale University Press, p. ix-xxiii.
- WOLZ, Henry G. (1981). *Plato and Heidegger. In Search of Selfhood*. Londres: Associated University Presses.